

Методичні рекомендації

Ліцензування окремих видів господарської діяльності

Упорядник:

Круцик І.В. - головний спеціаліст відділу правової роботи, правової освіти, реєстрації нормативно-правових актів та систематизації

Відповідальний за випуск:

Саведчук Н.З. - начальник відділу правової роботи, правової освіти, реєстрації нормативно-правових актів та систематизації

Методичні рекомендації розроблені для працівників кадрових та юридичних служб місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та державних господарських об'єднань, з метою підвищення правових знань та подальшого використання при здійсненні своїх функціональних обов'язків.

Вступ

Учасники господарських відносин для здійснення господарської (підприємницької) діяльності повинні пройти процедуру державної реєстрації, у порядку визначену Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».

У окремих випадках, передбачених законодавством, сам факт державної реєстрації недостатній для заняття окремими видами діяльності, потрібно також отримати ліцензію.

Зайняття певним видом господарської діяльності, що відповідно до законодавства підлягає обмеженню, без виданої у встановленому порядку ліцензії є незаконним, а укладені суб'єктами господарювання договори, спрямовані на здійснення такої діяльності, повинні визнаватись недійсними згідно з чинним законодавством.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює ліцензування є Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Дія цього Закону поширюється на всіх суб'єктів господарювання, якими є зареєстровані в установленому законодавством порядку юридичні особи незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, що провадять господарську діяльність, крім органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності.

Господарською, є не лише підприємницька, а й будь-яка діяльність юридичних осіб і названих фізичних осіб, пов'язана з виробництвом (виготовленням) продукції, торгівлею, наданням послуг, виконанням робіт.

Ліцензія – документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на проведення вказаного в ньому виду господарської діяльності протягом певного терміну за умови виконання ліцензійних умов.

Ліцензування – видача, переоформлення та анулювання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов, а також розповсюдження про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

Суб'єктами відносин, що виникають у сфері ліцензування, є з однієї сторони, суб'єкт господарювання, а з іншої – орган ліцензування.

Орган ліцензування - орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або спеціально уповноважений виконавчий орган місцевих рад щодо ліцензування певних видів господарської діяльності.

Спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування є Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, на який згідно з Положенням, затвердженим Указом Президента України "Питання Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва" №721/2000 від 25.05.2000 року, покладено відповідні завдання у сфері ліцензування.

1. Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню

Згідно ст.9 Закону України «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності» та відповідно до Законів України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про телебачення і радіомовлення», «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії», «Про вищу освіту», «Про банки і банківську діяльність», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про телекомунікації», «Про архітектурну діяльність», «Про основи містобудування», «Про регулювання містобудівної діяльності» ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності:

- 1) банківська діяльність;
- 2) професійна діяльність на ринку цінних паперів;
- 3) із надання фінансових послуг;
- 4) зовнішньоекономічна діяльність;
- 5) діяльність у галузі телебачення і радіомовлення;
- 6) діяльність у сфері електроенергетики та використання ядерної енергії;
- 7) діяльність у сфері освіти;

- 8) виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами;
- 9) діяльність у сфері телекомунікацій;
- 10) будівельна діяльність;
- 11) надання послуг з перевезення пасажирів, вантажу повітряним транспортом.

Господарська діяльність з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібної торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів, а також охоронна діяльність підлягають ліцензуванню відповідно до вищезазначеного закону з урахуванням особливостей, визначених законами України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», «Про лікарські засоби», «Про охоронну діяльність».

Ч. 2 ст. 9 Закону України «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності» передбачено також інші види господарської діяльності які підлягають ліцензуванню:

1) виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду, торгівля вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, холодною зброєю, пневматичною зброєю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів на секунду;

2) виробництво вибухових матеріалів промислового призначення (згідно з переліком, що затверджується спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці та державного гірничого нагляду);

3) виробництво особливо небезпечних хімічних речовин; операції у сфері поводження з небезпечними відходами, збирання і заготівля окремих видів відходів як вторинної сировини;

4) видобуток дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення, напівдорогоцінного каміння;

- 6) виробництво ветеринарних медикаментів і препаратів, оптова, роздрібна торгівля ветеринарними медикаментами і препаратами;
- 7) торгівля пестицидами та агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин);
- 8) виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж;
- 9) розроблення, виготовлення спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації, торгівля спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку, іншими засобами негласного отримання інформації;
- 10) надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису), торгівля криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації;
- 11) впровадження, ввезення, вивезення голографічних захисних елементів;
- 12) надання послуг у галузі технічного захисту інформації;
- 13) виготовлення бланків цінних паперів;
- 14) транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами та їх розподіл;
- 15) постачання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ за регульованим та нерегульованим тарифом;
- 16) зберігання природного газу, газу (метану) вугільних родовищ в обсягах, що перевищують рівень, встановлений ліцензійними умовами;
- 17) централізоване водопостачання та водовідведення;
- 18) розроблення, випробування, виробництво, експлуатація ракет-носіїв, космічних апаратів та їх складових частин, наземного комплексу управління космічними апаратами та його складових частин;
- 19) культивування рослин, включених до таблиці I Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з

території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного Переліку;

20) медична практика;

21) переробка донорської крові та її компонентів, виготовлення з них препаратів, крім діяльності банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини;

22) діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини згідно з переліком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України (діяльність банків пуповинної крові, інших тканин і клітин людини);

23) ветеринарна практика;

24) випуск та проведення лотерей;

25) надання послуг з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів, багажу річковим, морським, автомобільним, залізничним транспортом;

26) заготівля, переробка, металургійна переробка металобрухту кольорових і чорних металів;

27) збирання, первинна обробка відходів і брухту дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння;

28) надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

30) туроператорська діяльність;

32) посередництво у працевлаштуванні на роботу за кордоном;

33) проведення землеоціночних робіт та земельних торгів;

34) діяльність, пов'язана з промисловим виловом риби, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств;

35) митна брокерська діяльність;

36) виробництво, експорт та імпорт дисків для лазерних систем зчитування, матриць;

37) торгівля племінними (генетичними) ресурсами, проведення генетичної експертизи походження та аномалій тварин;

38) проведення фумігації (зnezараження) об'єктів регулювання, визначених Законом України "Про карантин рослин", які переміщуються через державний кордон України та карантинні зони;

39) діяльність, пов'язана з виробництвом, торгівлею піротехнічними засобами;

40) діяльність, пов'язана з наданням послуг стрільбищами невійськового призначення та функціонуванням мисливських стендів;

41) розроблення, виготовлення, реалізація, ремонт, модернізація та утилізація озброєння, військової техніки, військової зброї і боєприпасів до неї;

42) виробництво теплової енергії, транспортування її магістральними і місцевими (розподільчими) тепловими мережами та постачання теплової енергії;

43) збирання та використання інформації, яка складає кредитну історію;

44) генетично-інженерна діяльність у замкненій системі;

45) торгівля рідким паливом з біомаси та біогазом.

2. Порядок отримання ліцензії, переоформлення та отримання дублікату ліцензії

Суб'єкт господарювання, який має намір проводити певний вид ліцензійної господарської діяльності, звертається у відповідний орган ліцензування із заявою встановленого зразка про видачу ліцензії.

До заяви про видачу ліцензії додається копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності або копія довідки про внесення до Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, завірена нотаріально або органом, який видав оригінал документа.

Органу ліцензування забороняється вимагати від суб'єктів господарювання інші документи, не вказані у Законі.

Заява про видачу ліцензії залишається без розгляду, якщо:

- заява подана (підписана) особою, яка не має на це повноважень;
- документи оформлені з порушенням вимог Закону.

Про залишення заяви про видачу ліцензії без розгляду заявник повідомляється у письмовій формі з вказівкою підстав залишення заяви про видачу ліцензії без розгляду в 10-денний термін.

Після усунення причин, що є підставою для винесення ухвали про залишення заяви про видачу ліцензії без розгляду, заявник може повторно подати заяву про видачу ліцензії, яка розглядається.

Орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі в строк не пізніше 10 робочих днів з дати надходження документів, якщо інше не встановлене спеціальним законом.

Повідомлення про ухвалення рішення про видачу ліцензії або про відмову у видачі ліцензії направляється заявникові у письмовій формі протягом 3 робочих днів з дати ухвалення відповідного рішення.

Підставами для ухвалення рішення про відмову у видачі ліцензії є:

- 1) недостовірність даних в документах, представлених заявником, для отримання ліцензії;
- 2) невідповідність заявника згідно поданими документами ліцензійним умовам, встановленим для виду господарської діяльності, вказаного у заяві.

У разі відмови у видачі ліцензії на підставі виявлення недостовірних даних в документах, представлених заявником, про видачу ліцензії. Суб'єкт господарювання може подати в орган ліцензування нову заяву про видачу ліцензії не раніше ніж через **3 місяці** з дати ухвалення рішення про відмову у видачі ліцензії.

У разі відмови у видачі ліцензії на підставі невідповідності заявника ліцензійним умовам, встановленим для виду господарської діяльності, вказаного в заяві про видачу ліцензії, суб'єкт господарювання може подати в орган ліцензування нову заяву про видачу ліцензії після усунення причин, що стали підставою для відмови у видачі ліцензії.

Рішення про відмову у видачі ліцензії може бути оскаржене в судовому порядку.

Термін дії ліцензії на проведення певного виду господарської діяльності встановлюється Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, але не може бути менше 3 років.

Видача ліцензії на термін менше 3 років або відмову у продовженні терміну ліцензії дають суб'єктові підприємництва право звернутися до суду за захистом своїх інтересів.

Для кожної філії, кожного відособленого підрозділу ліцензіата, які проводитимуть господарську діяльність на підставі отриманої ним ліцензії, орган ліцензування видає ліцензіату завірені ним копії ліцензії, які підтверджують право філії або іншого структурного підрозділу ліцензіата на проведення певного виду господарської діяльності.

За видачу копії ліцензії стягується плата у розмірі одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

У випадку якщо ліцензіат має намір проводити вказаний в ліцензії вид господарської діяльності після закінчення терміну її дії, він повинен отримати нову ліцензію. Нова ліцензія видається органом ліцензування не раніше останнього робочого дня дії раніше виданої ліцензії.

Ліцензіат не може передавати ліцензію або її копію іншій юридичній або фізичній особі для проведення господарської діяльності.

Плата за ліцензію – це разовий платіж, що вноситься суб'єктом господарювання за отримання ліцензії. Плата за видачу ліцензій вноситься після ухвалення рішення про видачу ліцензії.

Підставами для переоформлення ліцензії є:

1) зміна найменування юридичної особи (якщо зміна найменування не пов'язана з реорганізацією юридичної особи) або прізвища, ім'я та по батькові фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності;

2) зміна місцезнаходження юридичної особи місця проживання фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності;

3) зміни, пов'язані з проведенням ліцензіатом певного виду господарської діяльності.

У разі виникнення підстав для переоформлення ліцензії ліцензіат зобов'язаний протягом 10 робочих днів подати органу ліцензування заяву про переоформлення ліцензії разом з ліцензією, що підлягає переоформленню, і відповідними документами або їх нотаріально завіреними копіями, які підтверджують зміни.

Орган ліцензування протягом 3 робочих днів з дати надходження заяви про переоформлення ліцензії і документів, що додаються до нього, зобов'язаний видати переоформлену на новому бланку ліцензію з урахуванням змін, вказаних в заяві про переоформлення ліцензії.

Термін дії переоформленої ліцензії не може перевищувати терміну дії, вказаного в ліцензії, яка переоформляється.

За переоформлення ліцензії стягується плата у розмірі 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Підставами для видачі дубліката ліцензії є:

- втрата ліцензії;
- пошкодження ліцензії.

У разі втрати ліцензії ліцензіат зобов'язаний звернутися в орган ліцензування із заявою про видачу дубліката ліцензії, до якого додається документ, що засвідчує внесення плати за видачу дубліката ліцензії. Якщо бланк ліцензії не придатний для користування внаслідок його пошкодження, ліцензіат подає також відповідному органу ліцензування непридатну для користування ліцензію.

Термін дії дубліката ліцензії не може перевищувати терміну дії, який був вказаний у втраченій або пошкодженій ліцензії.

Ліцензіат, який подав заяву і відповідні документи для видачі дубліката ліцензії замість втраченої або пошкодженої, може проводити свою діяльність на підставі довідки про подачу заяви про видачу дубліката ліцензії на проведення певного виду господарської діяльності, яка видається органом ліцензування при подачі заяви про видачу дубліката ліцензії.

Орган ліцензування зобов'язаний протягом 3 робочих днів з дати отримання заяви про видачу дубліката ліцензії видати заявникові дублікат ліцензії замість втраченої або пошкодженої.

За видачу дубліката ліцензії стягується плата у розмірі 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Відповідальність за правопорушення у сфері ліцензування господарської діяльності

Анулювання ліцензії є однією з найпоширеніших санкцій, які застосовуються Ліцензійною палатою України.

Анулювання ліцензії – позбавлення ліцензіата органом ліцензування права на проведення певного виду господарської діяльності.

Ст. 21 Закону України «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності» передбачено підстави анулювання ліцензії:

- 1) заява ліцензіата про анулювання ліцензії;
- 2) акт про повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов (повторне порушення – здійснення ліцензіатом протягом терміну дії ліцензії повторного порушення певних ліцензійних умов після застосування санкцій за аналогічне порушення);
- 3) рішення про відміну державної реєстрації суб'єкта господарювання;
- 4) нотаріально завірена копія свідоцтва про смерть фізичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності;
- 5) акт про виявлення недостовірних відомостей в документах, наданих суб'єктом господарювання для отримання ліцензії;
- 6) акт про встановлення факту передачі ліцензії або її копії іншій юридичній або фізичній особі для проведення господарської діяльності;
- 7) акт про встановлення факту ненадання у встановлений термін повідомлення про зміну даних, вказаних в документах, що додаються до заяви про видачу ліцензії;
- 8) акт про невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов;
- 9) неможливість ліцензіата забезпечити виконання ліцензійних умов, встановлених для певного виду господарської діяльності.

Орган ліцензування приймає рішення про анулювання ліцензії протягом 10 робочих днів з дати встановлення підстав для анулювання ліцензії, яке втручається ліцензіату з вказівкою підстав анулювання не пізніше 3 робочих днів з дати його ухвалення.

Рішення про анулювання ліцензії вступає в силу через 10 днів з дня його ухвалення.

Якщо ліцензіат протягом цього часу подає скаргу в експортно-апеляційну раду, дія цього рішення органу ліцензування припиняється до ухвалення відповідного рішення спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування.

Суб'єкт господарювання може отримати нову ліцензію на право проведення господарської діяльності не раніше ніж через 1 рік з дати ухвалення рішення органу ліцензування про анулювання попередньої ліцензії.

У практиці можливі випадки неправомірного застосування органами ліцензування такої санкції, як анулювання ліцензії. У ст. 4 Закону України «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності» зазначено, що рішення про анулювання ліцензії може бути оскаржене в судовому порядку.